

PRODUKTY ORGANICZNE	NORMA BRANŻOWA	BN-79
	Melamina Metody badań	6023-01
		Grupa katalogowa X 29

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są metody badań melaminy otrzymywanej przez termiczny rozkład mocznika.

1.2. Rodzaje metod badań

- a) oznaczanie zawartości melaminy (2.1),
- b) oznaczanie zawartości popiołu (2.2),
- c) oznaczanie zawartości wilgoci (2.3),
- d) oznaczanie reaktywności (2.4),
- e) oznaczanie barwy roztworu melaminy w formalinie (2.5),
- f) oznaczanie zawartości żelaza (2.6),
- g) oznaczanie pH 2-procentowego roztworu melaminy w wodzie (2.7),
- h) oznaczanie przezroczystości roztworu żywicy melaminowo-formaldehydowej (2.8),
- i) oznaczanie barwy roztworu żywicy melaminowo-formaldehydowej (2.9).

2. METODY BADAŃ

2.1. Oznaczenie zawartości melaminy

2.1.1. Zasada oznaczania polega na wytrącaniu melaminy z roztworu w postaci szczawianu melaminy.

2.1.2. Odczynniki

- a) Aceton cz. d. a.
- b) Kwas szczawiowy krystaliczny cz. d. a.

2.1.3. Wykonanie oznaczania. Odważyć 1 g melaminy z dokładnością do $\pm 0,0002$ g, przenieść ilościowo do zlewki pojemności 400 cm^3 i rozpuścić w 50 cm^3 wody. Oddzielnie odważyć 3 g kwasu szczawiowego z dokładnością do $\pm 0,01$ g i rozpuścić w 25 cm^3 wody w zlewce pojemności 100 cm^3 .

Ogrzewać jednocześnie oba roztwory i utrzymać je w temperaturze wrzenia 1 min. Roztwór kwasu szczawiowego przelać do roztworu melaminy, ciągle mieszając, i pozostawić na 1 h w temperaturze pokojowej. Do zlewki z reagentami dodać 225 cm^3 acetonu o temperaturze $20 \pm 2^\circ \text{C}$ i

umieścić zlewkę w termostacie w temperaturze $20 \pm 2^\circ \text{C}$ na 1 h, mieszając pręcikiem 4÷5 razy. Po upływie tego czasu osad szczawianu melaminy przesączyć przez tygiel ze spiekanego szkła G3 uprzednio przemyty acetonem i wysuszony do stałej masy w temperaturze $105 \pm 110^\circ \text{C}$. Do ilościowego przeniesienia osadu do tygla i przemycia należy użyć dokładnie 75 cm^3 acetonu o temperaturze $20 \pm 2^\circ \text{C}$. Osad suszyć do stałej masy w temperaturze $105 \pm 110^\circ \text{C}$. Ochłodzić w eksykatorze przez 1 h i zważyć z dokładnością do $\pm 0,0002$ g.

Zawartość melaminy (X_1) należy obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_1 = \frac{0,5865 \cdot m_1}{m} \cdot 100 \quad (1)$$

w którym:

- m_1 - masa osadu szczawianu melaminy, g,
- m - masa odważki melaminy, g,

0,5865 - mnożnik przeliczeniowy szczawianu melaminy na melaminę uwzględniający rozpuszczalność szczawianu melaminy w roztworze wodno-acetonowym.

2.1.4. Wynik. Za wynik należy przyjąć średnią arytmetyczną wyników co najmniej dwóch oznaczeń różniących się najwyżej o 0,2%.

2.2. Oznaczenie zawartości popiołu

2.2.1. Zasada oznaczania. Metoda polega na oznaczaniu popiołu po spaleniu próbki melaminy nad otwartym płomieniem i wyprażeniu w temperaturze 900°C .

2.2.2. Wykonanie oznaczania. W tyglu porcelanowym, uprzednio wyprażonym do stałej masy w temperaturze 900°C i zważonym z dokładnością do $\pm 0,0002$ g, odważyć 10 g melaminy z dokładnością do $\pm 0,01$ g. Zawartość tygla powoli spalać nad palnikiem do chwili, gdy przestaną wydzielać się dymy i utworzy się żółta pozostałość. Pozostałość prażyć w piecu muflowym w temperaturze 900°C do stałej masy, a po ochłodzeniu w eksykatorze zważyć z dokładnością do $\pm 0,0002$ g.

Tygiel z popiołem należy zachować do oznaczania zawartości żelaza wg 2.6.

Zgłoszona przez Zjednoczenie Przemysłu Rafineryjnego i Petrochemicznego PETROCHEMIA
Ustanowiona przez Naczelnego Dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Rafineryjnego i Petrochemicznego PETROCHEMIA
dnia 6 listopada 1979 r. jako norma obowiązująca od dnia 1 lipca 1980 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 1/1980 poz. 3)

Zawartość popiołu (X_2) obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_2 = \frac{m_1}{m} \cdot 100 \quad (2)$$

w którym:

m - masa odważki melaminy, g,

m_1 - masa popiołu, g,

2.2.3. Wynik. Za wynik należy przyjąć średnią arytmetyczną co najmniej dwóch oznaczeń różniących się najwyżej o 0,005%.

2.3. Oznaczanie zawartości wilgoci

2.3.1. Zasada oznaczania. Metoda polega na wysuszeniu określonej ilości melaminy do stałej masy w temperaturze $100 \pm 105^\circ\text{C}$.

2.3.2. Wykonanie oznaczania. W naczynku wagowym o średnicy 45 ± 55 mm wysuszonym do stałej masy w temperaturze $105 \pm 110^\circ\text{C}$ i zważonym z dokładnością do $\pm 0,0002$ g odważyć około 10 g melaminy z tą samą dokładnością, po czym suszyć w suszarce w temperaturze $100 \pm 105^\circ\text{C}$ do stałej masy. Po ochłodzeniu w eksykatorze zważyć z dokładnością do $\pm 0,0002$ g.

Zawartość wilgoci (X_3) obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_3 = \frac{m_1}{m} \cdot 100 \quad (3)$$

w którym:

m - masa odważki melaminy, g,

m_1 - ubytek masy po wysuszeniu, g,

2.3.3. Wynik. Za wynik należy przyjąć średnią arytmetyczną wyników co najmniej dwóch oznaczeń różniących się najwyżej o 0,02%.

2.4. Oznaczanie reaktywności

2.4.1. Zasada oznaczania. Oznaczanie polega na pomiarze czasu potrzebnego do zakończenia zżyczenia melaminy z formaliną.

2.4.2. Przyrządy

- Pehametr z elektrodami szklaną i kalomelową.
- Kolba kulista dwuszyjnapojemności 500 cm^3 .
- Mieszadło elektryczne z zamknięciem glicerynowym.
- Chłodnica zwrotna.
- Zegar (minutnik).
- Łaźnia wodna.
- Zlewka pojemności 100 cm^3 .

2.4.3. Odczynniki i roztwory

- Formalina, roztwór $37 \pm 0,5\%$ o zawartości $5 \pm 6\%$ metanolu zobojętniony do $\text{pH} = 8,5 \pm 0,1$ roztworem wodorotlenku sodowego. Formalina nie może zawierać polimerów formaldehydu. Barwa formaliny najwyżej 5° wg skali Pt-Co.
- Wodorotlenek sodowy cz. d. a, roztwór 0,1N.

2.4.4. Wykonanie oznaczania. Do kolby dwuszyjnej odważyć 60 g melaminy z dokładnością $\pm 0,1$ g dodać 110 cm^3 roztworu formaliny. Połączyć kolbę z chłodnicą zwrotną i mieszadłem. Zanurzyć kolbę we wrzącej łaźni wodnej do $\frac{3}{4}$ wysokości kolby i jednocześnie uruchomić mieszadło oraz zanotować czas. Po upływie 40 min pobierać pipetą w odstępach co 5 min po 5 cm^3 roztworu do suchej zlewki pojemności 100 cm^3 i po ochłodzeniu do temperatury pokojowej dodać 20 cm^3 wody destylowanej o temperaturze pokojowej. Pod zlewką należy umieścić arkusz białego papieru, na którym nakreślono czarnym tuszem dwie przecinające się linie o grubości 1 mm. Za koniec oznaczania reaktywności przyjmuje się czas, kiedy linie na papierze będą niewidoczne na skutek powstałego zmętnienia.

Roztwór melaminy w formalinie zachować do oznaczania barwy wg 2.5.

2.4.5. Wynik. Za wynik należy przyjąć średnią arytmetyczną wyników co najmniej dwóch oznaczeń, różniących się między sobą nie więcej niż o 5 min.

2.5. Oznaczanie barwy roztworu melaminy w formalinie

2.5.1. Zasada metody polega na porównaniu barw badanej próbki z wzorcami skali platynowo-kobaltowej.

2.5.2. Przygotowanie skali wzorcowej - wg BN-71/6020-02.

2.5.3. Wykonanie oznaczania. Po przeprowadzeniu oznaczania reaktywności gorący roztwór żywicy szybko przesączyć. Ochłodzić do temperatury $30 \pm 35^\circ\text{C}$, a następnie wykonać oznaczenie barwy zgodnie z BN-71/6020-02 p. 2.5.

2.5.4. Wynik. Wynik należy podawać z dokładnością wg BN-71/6020-02 p. 2.6.

2.6. Oznaczanie zawartości żelaza

2.6.1. Zasada oznaczania polega na tworzeniu się soli zespolonych o czerwonej barwie na skutek działania na sole żelazowe 2,2'-dwupirydylem i spektrofotometrycznym pomiarze absorbancji utworzonego kompleksu oraz odczytaniu stężenia żelaza z krzywej wzorcowej.

2.6.2. Przyrządy. Spektrofotometr lub fotokolorymetr z filtrem o długości fali 530 nm.

2.6.3. Odczynniki i roztwory

- Chlorowodorek hydroksyloaminy cz. d. a, roztwór: 10 g chlorowodoru hydroksyloaminy rozpuścić w wodzie destylowanej w kolbie pomiarowej pojemności 100 cm^3 i rozcieńczyć wodą do kreski.
- 2,2'-dwupirydydyl cz. d. a., roztwór: do kolby pomiarowej pojemności 100 cm^3 odważyć 1 g 2,2'-dwupirydydu,

rozpuścić w 98% alkoholu etylowym i rozcieńczyć alkoholem etylowym do kreski.

c) Kwas siarkowy cz. d. a., roztwór: 1:1.

d) Octan amonowy cz. d. a., roztwór: 200 g octanu amonowego rozpuścić w 1 dm³ wody destylowanej.

e) Pirosiarczan potasowy cz. d. a.

f) Roztwór wzorcowy żelaza Fe²⁺ o stężeniu 1 mg/cm³ należy przygotować wg PN-68/C-06500 p. 3.2.1.56. Do kolby pomiarowej pojemności 1 dm³ odmierzyć 50 cm³ tego roztworu i dopełnić wodą destylowaną do kreski. 1 cm³ roztworu rozcieńczonego zawiera 0,05 mg żelaza (Fe²⁺). Roztwór można przechowywać najwyżej 3 dni.

g) Woda amoniakalna cz. d. a., roztwór 10-procentowy.

2.6.4. Sporządzanie krzywej wzorcowej. Do 7 kolb pomiarowych pojemności 100 cm³ odważyć po 3 g pirosiarczanu potasowego, a następnie odmierzyć po 2 cm³ roztworu kwasu siarkowego, 20 cm³ wody destylowanej oraz ilości wzorcowego rozcieńczonego roztworu żelaza wg tablicy.

Nr kolby	1	2	3	4	5	6	7
Ilość wzorcowego roztworu żelaza, cm ³	0,0	1,0	2,0	3,0	5,0	7,0	10,0
Odpowiadająca ilość Fe ²⁺ , mg	0,0	0,05	0,10	0,15	0,25	0,35	0,50

Następnie do wszystkich kolb dodać 5 cm³ roztworu chlorowodoru hydroksyloaminy, 10 cm³ roztworu octanu amonowego, 10 cm³ roztworu wody amoniakalnej i 1 cm³ roztworu 2,2-dwupirydyli, dopełnić wodą destylowaną do kreski i wymieszać. Po 30 min zmierzyć na spektrofotometrze lub fotokolorymetrze absorbancję przygotowanych roztworów wzorcowych względem jednocześnie przygotowanej próby kontrolnej (kolba nr 1), przy długości fali równej 522 nm w kuwetach o odpowiedniej grubości warstwy. Z otrzymanych danych sporządzić krzywą wzorcową, odkładając na osi odciętych stężenie żelaza w mg/100 cm³ roztworu, a na osi rzędnych odpowiadające im wartości absorbancji.

Dla każdego punktu krzywej wzorcowej wykonać co najmniej trzy pomiary z trzech odrębnych odważek i za wynik przyjąć ich średnią arytmetyczną.

2.6.5. Wykonanie oznaczenia. Pozostałość po oznaczeniu popiołu wg 2.2 stopić z 3 g pirosiarczanu potasowego. Po ochłodzeniu stop rozpuścić, ogrzewając w parownicy z 2 cm³ roztworu kwasu siarkowego i 20 cm³ wody destylowanej, po czym przenieść do zlewki pojemności 150 cm³. Do ochłodzonego roztworu odmierzyć 5 cm³ roztworu chlorowodoru hydroksyloaminy, 10 cm³ roztworu octanu amonowego, 10 cm³ roztworu wody amoniakalnej i 1 cm³ roztwo-

ru 2,2-dwupirydyli. Otrzymany roztwór przenieść ilościowo do kolby pomiarowej pojemności 100 cm³ i uzupełnić wodą destylowaną do kreski. Po 30 min wykonać pomiar absorbancji w takich samych warunkach jak przy sporządzaniu krzywej wzorcowej. Z krzywej wzorcowej odczytać stężenie żelaza w mg/100 cm³ roztworu odpowiadające zmierzonej absorbancji. Zawartość żelaza (X₄) obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_4 = \frac{m_1 \cdot 100}{m \cdot 1000} = \frac{m_1}{10m} \quad (4)$$

w którym:

m₁ - zawartość żelaza odczytana z krzywej wzorcowej, g/100 cm³ roztworu,

m - odważka melaminy wg 2.2, g.

2.6.6. Wynik. Za wynik należy przyjąć średnią arytmetyczną wyników co najmniej dwóch oznaczeń różniących się najwyżej o 0,0002%.

2.7. Oznaczanie pH 2-procentowego roztworu melaminy w wodzie. W zlewce pojemności 300 cm³ umieścić 2 g melaminy odważonej z dokładnością do ±0,1 g. Odmierzyć do zlewki 100 cm³ świeżo przygotowanej gorącej wody destylowanej i rozpuścić melaminę, mieszając w ciągu 15 min. Po zdekantowaniu zmierzyć pH roztworu z dokładnością do 0,1 w temperaturze 20 ± 25°C za pomocą pehametru, stosując elektrody: szklaną i kalomelową.

2.8. Oznaczanie przezroczystości roztworu żywicy melaminowo-formaldehidowej

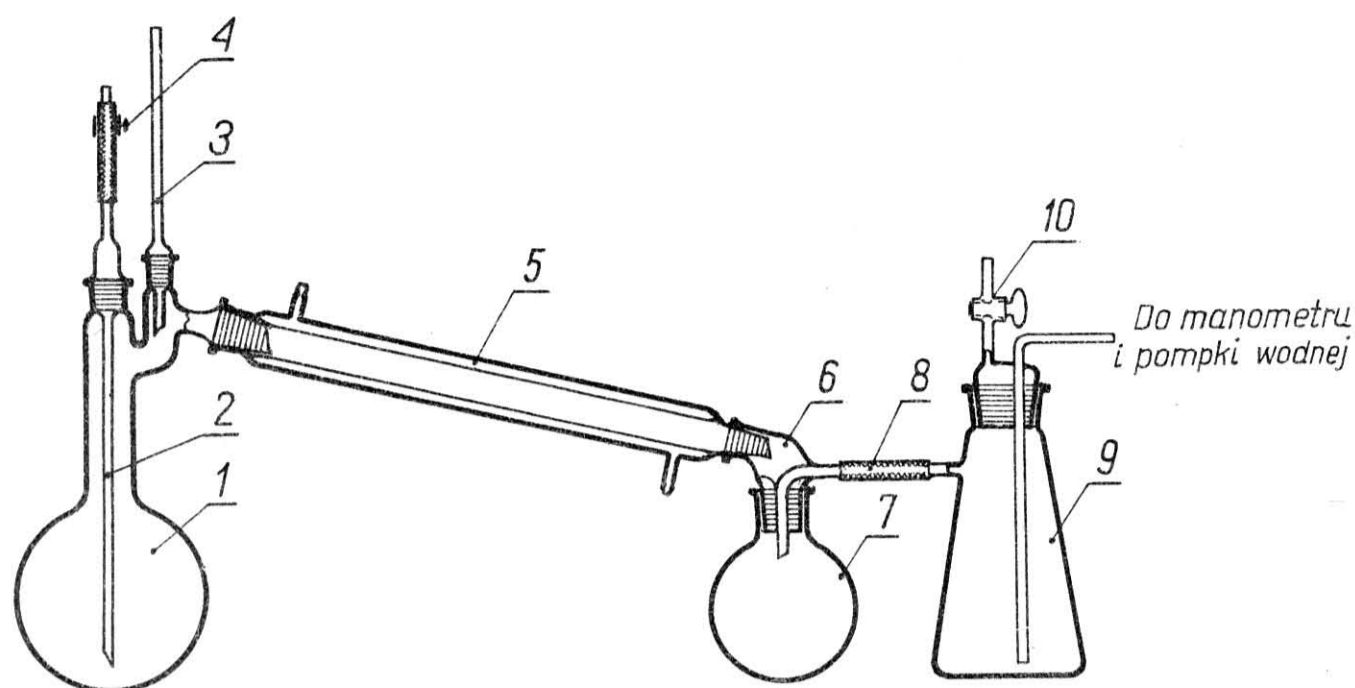
2.8.1. Zasada oznaczania. Melamina może zawierać składniki nierozpuszczalne w roztworze formaliny. Składniki te stają się widoczne po rozpuszczeniu określonej ilości melaminy w roztworze formaliny (stosunek masy formaldehyd : melamina = 3 : 1) w temperaturze 80°C. Porównuje się wizualnie zmętnienie wywołane przez te składniki z kontrolnym wzorcem graficznym.

2.8.2. Odczynniki. Formalina techniczna wg PN-74/C-88000.

2.8.3. Przyrządy. Mieszadło magnetyczne z płytą grzejną o mocy 500 W lub łożnia wodna elektryczna.

2.8.4. Przygotowanie formaliny niskometanolowej. Formalinę niskometanolową otrzymuje się w wyniku destylacji formaliny technicznej pod zmniejszonym ciśnieniem. Aparaturę do destylacji należy zestawić wg rysunku, smarując szlify smarem silikonowym.

Zestaw do destylacji pod zmniejszonym ciśnieniem 1 - kolba destylacyjna Cleisena pojemności 1 dm³, 2 - grubościenna rurka kapilarna o średnicy zewnętrznej 3 - 5 mm, 3 - termometr o zakresie 0-100°C, 4 - ściskacz śrubowy, 5 - chłodnica, 6 - przedłużacz, 7 - odbieralnik, 8 - grubościenna rurka gumowa, 9 - kolba ssawkowa pojemności 1 dm³, 10 - kran jednodrożny

Do kolby 1 odmierzyć cylindrem pomiarowym 650 cm³ formaliny technicznej. Kolbę z formaliną umieścić w termostacie wodnym, połączyć z zestawem destylacyjnym i owinąć wystającą część kolby sznurem azbestowym. Wyciągniętą część grubościennej rurki kapilarnej 2 umieścić tak, aby była oddalona o 1 ± 2 mm od dna kolby. Podłączyć wodę do chłodnicy 5, uruchomić pompkę wodną, a ściskacz śrubowy 4 przykręcić tak, aby przez ciecz przedostawał się bardzo mały strumień pęcherzyków powietrza.

Po ustaleniu się ciśnienia w aparaturze na wartości od 160,0 do 210 hPa włączyć termostat nastawiony na temperaturę 84°C.

Po oddestylowaniu 200 cm³ destylatu, głównie wody z metanolem w temperaturze 61 ± 65°C, wyłączyć termostat oraz usunąć stopniowo próżnię przez otwarcie kranu 10 na kolbie ssawkowej 9 oraz całkowite odkręcenie ściskacza śrubowego 4.

Pozostałość w kolbie destylacyjnej 1 stanowi stężona formalina niskometanolowa, której skład należy oznaczyć wg metod podanych w PN-74/C-88000 p. 5.4.1, 5.4.2 i 5.4.3.

Stężoną formalinę niskometanolową można przechowywać w temperaturze 20°C nie dłużej niż 26 dni. Skład jej wskutek polimeryzacji formaldehydu i powstawania poliglikoli wytrącających się w postaci osadu ulega ciągłej zmianie. Należy ją przed użyciem przesączyć przez sączonek fałdowany i zbadać jej skład.

Stężoną formalinę niskometanolową należy rozcieńczyć wodą tak, aby otrzymać roztwór o składzie (w przeliczeniu na masę):

- aldehyd mrówkowy (HCHO) 36,0 + 37,0%,
- metanol (CH₃OH) 1,0 + 2,0%,
- kwas mrówkowy (HCOOH) nie więcej niż 0,0262%.

Następnie oznacza się barwę roztworu wg BN-71/

6020-02 p. 2.5.1. Barwa nie może przekraczać 5° w skali platynowo-kobaltowej.

2.8.5. Wykonanie oznaczenia. Do kolby stożkowej pojemności 250 cm³ odważyć 50 ± 0,1 g melaminy, dodać 86 cm³ roztworu formaliny (stosunek molowy melaminy i formaliny wynosi 1:3). Umieścić w kolbie mieszadło magnetyczne. Ustawić kolbę na płycie grzejnej mieszadła magnetycznego i ciągle mieszając ogrzać szybko przez około 3 min, do temperatury 80°C. Kolbę zdjąć z płyty grzejnej i po upływie około 2 min przeprowadzić wizualną ocenę przezroczystości roztworu. W przypadku braku mieszadła magnetycznego o mocy 500 W z płytą grzejącą roztwór ogrzać na łaźni wodnej, mieszając mieszadłem mechanicznym.

2.8.6. Ocena przezroczystości roztworu. Przezroczystość ocenia się w świetle dziennym wg czterostopniowej skali, stanowiąc kolbę na kartce białego papieru, na której uprzednio narysowano czarnym tuszem dwie przecinające się ze sobą linie o grubości 1 mm:

- przezroczysty - linie widoczne bardzo dobrze,
- lekko mętny - linie jeszcze dobrze widoczne,
- mętny - linie słabo widoczne,
- bardzo mętny - linie niewidoczne.

2.9. Oznaczanie barwy roztworu żywicy melaminowo-formaldehydowej. Po określeniu przezroczystości roztworu żywicy melaminowo-formaldehydowej wg 2.8, roztwór przelać do ogrzanego do 80°C cylindra Nesslera i oznaczyć barwę wg BN-71/6020-02 p. 2.5.1. W przypadku gdy występuje zmętnienie roztworu, należy przed wystąpieniem do oznaczania barwy przesączyć go przez sączonek karbowany.

2.10. Interpretacja wyników. Wartości liczbowe występujące w normie oraz wyniki obliczeń należy interpretować zgodnie z PN-70/N-02120 pkt. 3.3.2. (metoda Z).

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

<u>1. Instytucja opracowująca normę</u> - Zakłady Azotowe "Puławy", Puławy.	BN-71/6020-02 Oznaczenie barwy produktów organicznych Przepisy analityczne Voest-Alpine Montan AG i Chemie- -Linz
<u>2. Normy i dokumenty związane</u>	<u>3. Normy zagraniczne i zalecenia międzynarodowe</u>
PN-68/C-06500 Przygotowanie odczynników, roztworów pomocniczych oraz roztworów do kolorymetrii i nefelometrii	Japonia JIS 1531(1957) Melamine
PN-74/C-88000 Formalina techniczna	NRD TGL 1229(1976) Grundchemikalien, Melamin technisch
PN-70/N-02120 Zasady zaokrąglania i zapisywania liczb	ZSRR ГОСТ 7579-76 Меламин технический
	RWPG PC 4270-73 Меламин